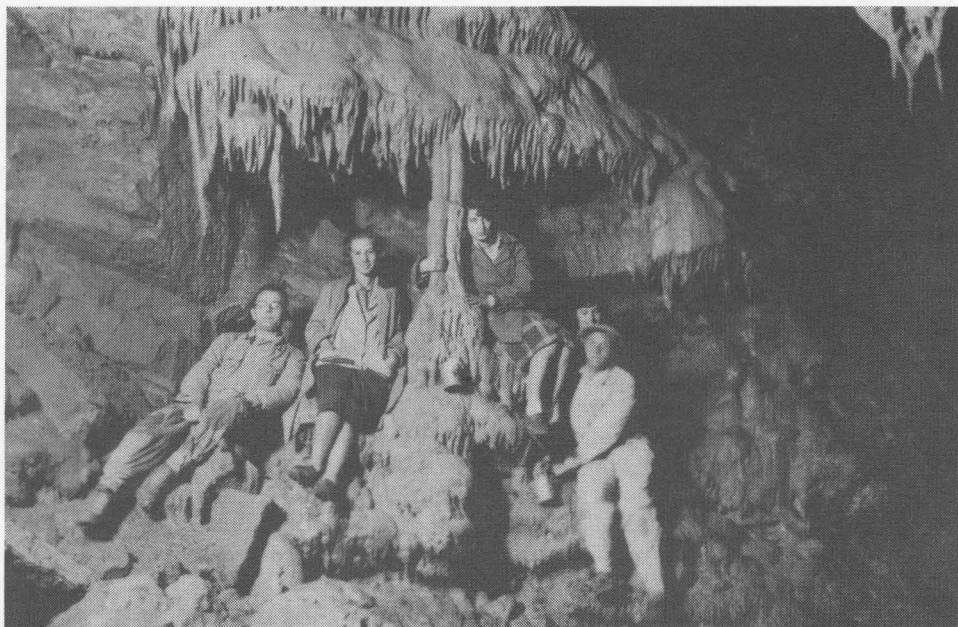

Andrej A. Kranjc

O RAZISKOVANJU JAM NA OSREDNJEM DOLENJSKEM

Melik (1962) označuje Dolenjsko kot „skup pokrajin v dolnjem delu Stare Kranjske, v glavnem med Savo in Kolpo“. To je izredno obširno ozemlje, ki obsega skoraj polovico slovenskega dinarskega sveta. Zato sem se s tem pregledom omejil le na „osrednjo Dolenjsko“ oziroma na „pravo Dolenjsko“. Zaradi lažje omejitve sem vključil v obdelavo jame v občinah Grosuplje, Trebnje in Novo mesto v celoti ter svet južno od Save v občinah Krško in Brežice.

Enako, kot drugod po Sloveniji, so se tudi v dolenjske jame zatekali ljudje od prazgodovinskih časov pa do danes. Potemtakem so bili, hote ali nehoti, tudi jamarji. Prve opise dolenjskih jam je objavil Valvasor v 17. stol., v naslednjih stoletjih pa se zanje zanimajo predvsem vedoželjni posamezniki, če ne upoštevamo jam kot virov za vodno oskrbo, ki so jih ob suši uporabljali prebivalci številnih naselij, da ne rečem celih pokrajin. O pravem jamarstvu lahko pričnemo govoriti v 19. stol., ko prično hidrotehniki (Hrasky, Putick) z obsežnimi raziskavami in velikimi deli za preprečevanje poplav na kraških poljih.

Županova (Taborska) jama 1930 — eden prvih turističnih obiskov (Foto: F. Bar)

Organizirana jamarska dejavnost se prične na osrednjem Dolenjskem po 1910, ko je bilo v Ljubljani ustanovljeno DZRJ. Prve raziskave tega Društva za raziskovanje jam so bile usmerjene prav na Dolenjsko. Ustanovili so celo posebno „dolenjsko“ oziroma „dobrepoljsko“ sekcijo, pa tudi „hidrografska“ sekcija je delovala pretežno na Dolenjskem. Zato se omejujem pri tem pogledu predvsem na ta čas, od 1910 do danes, to je na pravo „jamarsko“ obdobje.

Da bi ta prispevek lahko podal kaj novega, se ne opiram na literaturo tiskane vire ampak predvsem na jamski kataster, na zapisnike. Zaradi tega je morda malo okrnjen

splošni pregled zanimanja za dolenske jame, zato pa toliko bolj izstopa jamarska, speleološka dejavnost. V kolikor se nekateri podatki zde pomanjkljivi, je to pač odraz stopnje dokumentiranosti: če kak obisk ni bil zabeležen ali iz drugega vzroka ni prispel v jamski kataster IZRK v Postojni, ga nisem mogel upoštevati.

Zbrane podatke o obiskih jam z osrednje Dolenjske sem vnesel v računalnik na RCU univerze v Ljubljani in jih obdelal po sistemu IBIS, pri čemer mi je bistveno pomagal in me vodil Primož Jakopin, za kar se mu najlepše zahvaljujem.

Kot sem že omenil, se je organizirano jamarstvo na Dolenjskem pričelo z delom dolenske oziroma dobrepolske sekcije DZRJ pod vodstvom J. Cerka, po njegovi smrti pa P. Kunaverja, ter hidrografske sekcije pod vodstvom K. Picka. Po I. vojni se je obnovljeno DZRJ spet v veliki meri usmerilo prav na dolenski kras: 1927 je izšla Bohinčeva obdelava Taborske jame, eno izmed prvih slovenskih speleoloških kompleksnih prispevkov, 1928 pa so v Podpeški jami uredili biospeleološki laboratorij. Do osvoboditve na Dolenjskem ni bilo formalne jamarske skupine, pač pa so se kazali zametki takih skupin, bodisi da so bili med njimi člani DZRJ ali pa ne. Ena izmed najbolj znanih je skupina vaščanov iz Ponove vasi pod vodstvom župana J. Permeta, ki je poleg drugih odkrila tudi Županovo oziroma Taborsko jamo. Podobno, kot Perme v Ponovi vasi, sta delovala tudi J. Potokar in J. Velkavrh. Po II. vojni so na Dolenjskem nastale samostojne jamarske enote v Črnomlju, Kočevju, Kostanjevici, Novem mestu, Ribnici in Straži, ki se ukvarjajo predvsem z raziskovanjem dolenskih jam.

Konec marca 1982 je bilo v katastru IZRK z osrednje Dolenjske registriranih skoraj 400 jam, med njimi pa 378 takih z vpisanimi podatki o obisku. Vseh zabeleženih obiskov v te dolenske jame je bilo v letih 1906–1981 708, skoraj 10 na leto. Ker pa v nekaterih letih (1907 – 11, 1914 – 25, 1941 – 45, 1947 – 48) ni bilo zabeleženega nobenega obiska, pride dejansko povprečno 14 ekskurzij na leto. Do I. vojne je zabeleženih 16, med obema vojnama 179, po osvoboditvi pa 513 ekskurzij. Pred vojno je bilo največ ekskurzij leta 1936 (23), po vojni pa 1961 in 1975 (po 56 ekskurzij). Prve zabeležene obiske 1906 sta opravila dolenska rojaka A. Hrovat in F. Pirc v Hudičevo in Malo jamo ter v Župenco.

Teh 708 ekskurzij se je v preteklih 75 letih udeležilo vsega skupaj 343 ljudi – jamarjev, nekateri obiskovalci pa so navedeni le skupinsko, n. pr. člani UJV Novo mesto, šmihelski gasilci ali škocjanski dijaki. Poleg znanih speleologov, kot so V. Bohinec, I. Gams, R. Kenk, P. Kunaver, I. Michler, E. Pretner, A. Seliškar in A. Šerko, so obiskovali dolenske jame tudi drugi znani ljudje, ki jih naavadno ne povezujemo z jamarstvom, kot so S. Brodar, J. Hadži, A. Hrovat, L. in V. Kuščer, H. Pehani, I. Rakovec, R. Savnik, ing. Šlebinger ter celo Miss F. Copeland. Najpogostejši obiskovalec dolenskih jam je bil E. Pretner, ki je zabeležen kar na 96 ekskurzijah. Pred II. vojno so te jame največ obiskovali R. Kenk (39 obiskov), F. Bar (31), A. Seliškar (25), M. Bukovec (23), I. Michler (22) in A. Šerko (21). Po osvoboditvi so v te jame hodili največ – če izvezemo člane IZRK – D. Kulovec (42 obiskov), B. Ladišić (38), S. Pirnat (31), T. Jenc (29), M. Puc (26), M. Richter (23) in M. Zdravec (20).

Raziskovalci jam osrednje Dolenjske pripadajo 21 organizacijam, od tega je 12 jamarskih in 9 drugih. Delež posameznih jamarskih organizacij pri ekskurzijah je sledeč: DZRJ (všteto tudi DZRJL in JKLM, vključno vsa predvojna dejavnost) – 333 ekskurzij, JSPDŽ – 69, JK Novo mesto – 49, sekcija Straža in JK Straža – 42, sekcija Kostanjevica in JK Kostanjevica – 10, JK Črnomelj – 5, JK Kočevje – 4, JD Rakek – 3 ter JK Luka Čeč – 1. Ostale udeležene organizacije so Biološki inštitut ljubljanske Univerze, gimnazija Kočevje, osnovna šola Grosuplje, osnovna šola Škocjan, PGD Šmihel, ŠD Zvezda Črnelo, vaščani Ponove vasi in v okviru SAZ U Biološki inštitut ter IZRK.

Najbolj obiskane jame z osrednje Dolenjske so bile Taborska jama (70 obiskovalcev na 22 ekskurzijah), Podpeška jama (54 – 19), Jama v Gabrju (41 – 6), Kompoljska jama (29 – 11) in Šimenkova jama (29 – 10).

Iz navedenega lahko zaključim, da je jamarjenje tudi na Dolenjskem pravzaprav bolj razvito, kot pa si mislimo. Od 1906 dalje obstaja neprekinjena vrsta zapisnikov, ki pričajo o stalnem zanimanju za dolenjske jame in o obsežnem ter zanimivem gradivu, ki ga vsebujejo zapisniki o teh 708 ekskurzijah. Šele kadar obdelujemo večje število zapisnikov, se pokaže njihov pomen v pravi luči. Žal pa se bojim, da je dokumentiranje obiskov jam vseeno pomanjkljivo in menim, da je bilo jamarskih ekskurzij v te jame še precej več, kot pa jih navajam.

SUMMARY

Andrej A. Kranjc

RESEARCH OF CAVES IN THE MIDDLE PART OF DOLENJSKA REGION

The article treats the recent history of cave exploration in middle Dolenjsko (Lower Carniola). Organized speleological work began in 1910 but first visits of the caves recorded in cave register date from 1906. Conclusions are made upon the base of data from cave register only.

In treated territory there are 378 caves with recorded visit. Between 1906–1981 it was 708 visits to these caves, 513 of them after the 2nd World War. Altogether 343 people participated on these excursions, belonging to 21 organizations.

The most frequented caves were Taborska jama (70 visits in 22 excursions), Podpeška jama, Jama v Gabrju, Kompoljska jama, and Šimenkova jama.